

SAHHAF
RÂİF YELKENCİ

Ahmed Güner Sayar

ÖTÜKEN

AHMED GÜNER SAYAR; 6.11.1946'da İstanbul'da dünyaya geldi. İlk ve orta tahsilini burada tamamladı. 1968'de İ.Ü. İktisat Fakültesi'nden mezuniyetini takiben İngiltere'de Birmingham Üniversitesi İktisat Bölümü'nde yüksek lisans çalışması yaptı. İ.Ü. İktisat Fakültesi'nde 1976'da asistan, 1980'de doçent oldu. 1982'de İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne geçti. 1988'de profesörlüğe yükseldi. Halen Beykent Üniversitesi İktisat Bölüm Başkanlığını yürüten Profesör Sayar, Işık Üniversitesi ve Harp Akademileri'nde de görev almıştır. Profesör Sayar'ın esas ilgi alanı "İktisat Teorisi" ile tarihi birleştiren çalışmalardır. Bilhassa 1986 yılında yayınlanan "Osmanlı iktisat Düşüncesinin Çağdaşlaşması" bu sahadaki en önemli yayınlardan biri olma hususiyetini muhafaza etmektedir. Hocalarına olan minnet borcunu ödemeye çalıştığı ilk eser olan *A. Süheyl Ünver: Hayatı, Şahsiyeti ve Eserleri, 1898-1986*, (İstanbul 1994) başlıklı çalışmasını *Bir İktisatçının Entelektüel Portresi: Sabri F. Ülgener* izledi (İstanbul 1998). Bu çizgideki eserlerini *Filozof-İktisatçı Terence W. Hutchison* kitabıyla devam ettirdi. *Tarih ve Toplum*, *Toplum ve Bilim*, *Türkiye Günlüğü*, *Toplum ve Ekonomi*, *Dergâh*, *Türk Yurdu* gibi dergilerde makaleleri yayımlanmıştır. Eserleri: *Osmanlı İktisat Düşüncesinin Çağdaşlaşması* (5. Basım, İstanbul 2013), *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Portre Denemeleri* (3. Basım, İstanbul 2014), *Osmanlıdan 21. Yüzyıla Ekonomik, Kültürel ve Devlet Felsefesine Ait Değişmeler* (3. Basım, İstanbul 2008), *Hasan Ali Yücel* (2. Basım, İstanbul 2007), *A. Süheyl Ünver* (3. Basım, İstanbul 2011), *İktisat Metodolojisi ve Düşünce Tarihi Yazıları* (2. Basım, İstanbul 2011), *Abdülbâki Gölpınarlı* (2. Basım, 2014).

A. Aydın Ünver'in
aziz hâtırasına

İçindekiler

Önsöz / 15

II. Baskıya Önsöz / 21

Anılar Yumağı Çözülürken:

İstanbul'da Bir Çarşı/ 23

•

Sahhaflar'dan Portreler/ 36

•

Sahhaflar Pîri/ 57

•

Sahhafın Âlimle, Âlimin Sahhafla Kavgası/ 106

•

Kaçınılmaz Son:

Sahhafın Sarrafa Dönüşümü/ 144

•

Ek- I
M. Râif Yelkenci'nin Yayımlanmış Yazılarının Listesi/ 155

•
Ek-II
Abdülaziz Mecdi Efendi'nin
Muallim Cevdet Bey'in Vefatı Dolayısıyla Yazdığı
'Terkib-i Bend'/ 156

•
Ek-III
Sahhaflar Çarşısı ve Sahhaf Râif Efendi/ 161

•
Ek-IV
İsmail Kara'dan A. G. Sayar'a
28 Mayıs 2012 Tarihli Mektup/ 164

•
Resimler/ 167

•
Kaynakça/ 172

•
Dizin / 180

Kısaltmalar

AD	Antik Dekor
AÜDTCF	Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi
AÜDTCFD	Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
CK	Cumhuriyet Kitap
DBİA	Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi
FSH	Fikirde ve Sanatta Hareket
GMA	Gülbün Mesara Arşivi
HAA	Halise Alkan Arşivi
HTM	Hayat Tarih Mecmuası
İA	İstanbul Ansiklopedisi
İÜCTFTE	İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Enstitüsü
İD	İktisat Dergisi
İÜİFM	İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası
İÜFTTE	İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi Enstitüsü
JTS	Journal of Turkish Studies
KAM	Kubbealtı Akademi Mecmuası
KK	Kültürde Kök
KZ	Kitap Zamanı
MM	Milli Mecmua
SDÜFEFSBD	Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi
SK	Süleymaniye Kütüphanesi
TA D	Türkiyat Araştırmaları Dergisi
TBA	Türklük Bilimi Araştırmaları
TD	Tarih Dünyası
TDED	Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi
TDVİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
TE	Türk Edebiyatı
TH	Tarih Hâzinesi
TM	Türkiyat Mecmuası
TT	Tarih ve Toplum
TY	Türk Yurdu

YŞ	Yeni Şafak
YTM	Yeni Türk Mecmuası
Age.	Adı geçen eser
Bk.	Bakınız
Cf.	Karşılaştırınız
dn.	Dipnot
Yage.	Yukarıda adı geçen eser

ÖNSÖZ

RÂİF YELKENCİ üzerine hazırlanan bu kitap çalışması, vefatıyla toprağın insafına terk edilen bir sahhafların ardından duyulan özlem ve üzüntünün ifadesi değildir. Bu çalışma, bir iktisadî zihniyet ve kültür târihi çözümlemesini esas almaktadır. Türk târihinde, 1920 yılı esaslı bir hudut çizgisi olmak üzere o günlerden bugüne, farklı iktisadî insan tipolojilerinin türdeş bir yapıya dönüşmemesi ya da üretim ve tüketimde demokratikleşmenin sağlanamayışı, geçiş döneminin sancıları olarak görülmelidir. Râif Yelkenci gibi doğumu, yetişmesi ve aldığı kültür itibarıyla Osmanlı'nın son kuşağına mensup birinin, ömrünün kalan elli yılını da Cumhuriyet'te geçirdiği düşünülecek olursa, onu bu geçiş döneminin kendine özgü şartlarının şekillendirdiği iktisadî insanının dışında seyrettiği görülecektir. Söz konusu geçiş dönemi, bir anlamda, bir dizi sonlanmaların da târihidir. Madde değişime uğrarken insan da köklü bir zihniyet değişiminin dalgaları ile boğuşuyordu. Osmanlı asırlarının sonlarına doğru,

“Bir kuru sûret oldu ekser nâs”

diye terennüm eden şâir meğer ne kadar haklıymış! Râif Yelkenci'nin kuru bir sûrete dönüşen ‘ekser nâs’ karşısında, farklı bir duruş sergilemesinin dikkate değer hikâyesinin gün ışığına çekilmesi bu çalışmanın omurgasını oluşturmuştur. Râif Yelkenci'nin konumunun hemen yanı başında, ekonomik düzlem kişisel çıkarın rehberliğinde yol almaktaydı. Değişimin sert yönünün, bu geçiş döneminde, ton farklarıyla izlenebileceği alanlardan biri de İstanbul, Bâyezid'te Sahhaflar Çarşısı olmuştur. 1928 yılına değin kitapçılıkla uğraşan esnaf, yazma ve basma eski yazı kitap alıp satarken, Harf İn-

kılâbî'yla birlikte bu cins kitaplar sahhaf malzemesi oldu. Eski kültürle yoğrulmuş sahhaf esnafı, yazma kitaptan anlayan birer Osmanlı münevveriydi. Harf İnkılâbı sonrasında, yazma kitapla uğraşanların sayısı giderek azaldı. Değişimin sert rüzgârına karşı, kendi kozmosuna sıkışarak direnç gösteren son sahhaflardan biri de Râif Yelkenci oldu. Onun sergilediği direnç, gücünü, maddeye karşı açılan bilinçli bir savaştan değil, aldığı kültürü besleyen zihniyet dünyasından; husûsiyle tasavvuf terbiyesinden almaktaydı. Yazma eserlere yaklaşımı, Osmanlı'nın mülk anlayışının bir uzantısıydı. Soluklandığı zihniyet ikliminde, nadide yazmalardan hareketle servet ve sermaye birikiminin yeri yoktu. Benzer şekilde, kitap peşinde ihtiyaç sâikiyle koşan okuyucu, araştırmacı ve talebe, onun gözünde mübarek bir insandı. Hülâsa bir dönemin Sahhaflar Çarşısı, farklı bir âlemin bugün silinmiş çizgilerini nefislerinde toplamış satıcıların kitapçı esnafı, alıcıların da 'mühîbbân-ı kütüb' olarak bir araya geldikleri bir mekândı. 1950 yangını ertesinde bugünkü yerine geçen çarşı, zaman içerisinde, değişime uğradı ve mistik-mânevî havası şiddetli maddî rüzgâr karşısında kişisel çıkar eksenine geçti.

Sahhaf Râif Yelkenci'ye yetiştim. Kendisiyle soluğu kısa düşen iki görüşmem oldu. Bıçakla kesilmişçesine hemen biten görüşmemiz, zihnimde çözülmeyi bekleyen bir düğüm bıraktı. Düğümün çözülmesinin ilk ipuçlarına, yıllar sonra Süheyl Ünver'in Süleymâniye Kütüphanesi'ne vakfettiği defterlerinde rastladım. Merakımı giderecek bilgi verilerini zaman içerisinde toplamaya çalıştım. Neticede bir sahhafın bir âlimin kavgası da çözüme kavuşmuş oldu. Ayrıca onun mistik-mânevî dünyasına dair bilgilere de dolaylı yoldan bilme imkânına kavuştum. Mensubu olduğu mistik çevrenin mevcut ilmî Türkçülük damarının dışında bu ülkenin kültür dünyasına mühim katkılarda bulunduğunu göstermeye çalıştım. Her birini Türk kültür bereketinin birer mümtaz sîmâsı olarak selâmladığım Muallim Mehmed Cevdet İnançalp, Osman Nûri Ergin, Ahmed Süheyl Ünver ve Mehmed Râif Yelkenci dörtlüsünden, bilinmezlik zırhını terk etme yolunda nasibini ilk alan Muallim Cevdet Bey oldu. 1935'teki vefatının hemen ertesinde, önce Abdülaziz Mecdi Tolun'un kaleme aldığı 'terkib-i bend'ini, canberâberi Osman Nûri Ergin'in onun için yaptığı muhalled bir kitap çalışması izledi. Ergin, bu eserle bir orta-mektep hocasının gayretini, bilimsel çalışmalarını ve çapını gözler önüne serdi.¹ Ergin'in bir diğer kitap çalışması da

¹ "Osman Ergin'in bu kitabı [Muallim M. Cevdet'in Hayâtı, Eserleri ve Kütüphanesi], - hiç mübâlağa etmeden söylüyorum - gerçekten bir kültür hazînesidir" [M. Ş. Eygi,

sohbet hocası Abdülaziz Mecdi Tolun'un vefatından bir yıl sonra, 1942'de yayınladığı eserle oldu. Bu eserler olmasaydı Râif Yelkenci'nin mistik eğilimleri hakkında bildiklerimiz tevatürden ibaret olacaktı. 1986 yılında, vefatı ertesinde A. Süheyl Ünver'in irfan hayatımıza yaptığı katkıları göstermek amacıyla üstlendiğim çalışma, yedi yıl sonra meyvasını verdi. Gerek Osman Nûri Ergin'in *Muallim M. Cevdet*'i ve gerekse benim Süheyl Ünver'e dair nâçiz çalışmam, derin bir kalbî râbîta ile kaleme alınmış eserlerdir.² Eskiler ne güzel söylemiş: 'Aşk olmadan meşk olmaz!' Şimdi bu duygularla, bu çalışma ile Râif Yelkenci'ye olan gönül borcumu ödemek arzusundayım. Geriye Osman Nûri Ergin için bir biyografi çalışması kalıyor. Bu serinin tamamlanmasıyla Türk kültür târihinin 1920-1985 zaman aralığına ışıklar salınmış olacaktır.

Râif Yelkenci üzerine bu çalışmaya Kasım 1998'de adım attığımda, elimde Ünver arşivinden derlediklerimin dışında pek bir şey yoktu. O günlerde, ilk kez meramımı Galatasaray Aslıhan Pasajı'nda sahhaflık yapan Halil Bingöl'e açtım. Dükkânında Râif Efendi'nin çerçevesi resmi altında Halil Bingöl, bana bu büyük efendinin sahhaflık mesleğinin pîri olduğunu, dolayısıyla onun hakkında esaslı bir çalışmaya ihtiyaç duyduğunu söyledi. Ayrıca arşivinde bulunan Reşad Ekrem Koçu ile Vecdi Yarman'ın Râif Yelkenci'ye ilişkin nekroloji yazıları yanında üç-dört kaynağın künyesini içeren bir liste verdi ve beni cidden yüreklendirdi. O yürek ferahlığıyla Parmakkapı'da Simurg Kitapevi'ne uğradım. İbrâhim Yılmaz da elinde bulunan bir yazının fotokopisini verdi. Önümüzdeki yılın Râif Efendi'nin vefatının 25. yılı olduğunu, yayına hazırladığı *Simurg* dergisinin ilk yazısının onun anısına armağan olmasını arzu ettiğini sözlerine ilâve etti. Halil Bingöl ve İbrâhim Yılmaz'a verdikleri hasbî destek için candan, yürekten teşekkür ederim. Nitekim kısa diyebileceğim bir zamanda Râif Yelkenci yazısının ortaya çıkışını Efendi'nin insan sevgisi ile dolu kalbinin ölüm denen o yok oluşu izafileş-

'Müellife Dâir', Muallim M. Cevdet, *İslâm'ı Anlamak*, (İstanbul, 1993), sf. 9].

² Profesör İsmâil Kara'yı zikredecek olursak: "[Süheyl Ünver'i] ikinci ziyaretim kitabı oldu. Ahmed Güner Sayar Beyefendi'nin büyük emekler vererek, aşkla şevkle kaleme aldığı ve Türk edebiyatında bir benzeri olmayan (belki, yalnız Osman Nûri Ergin'in *Muallim Cevdet* kitabıyla kıyaslanabilir) Osmanlı'dan Cumhuriyet'e nelerin intikal ettiğini, hangi unsurların sonradan inkıtaa uğradığını bilen bir insan, bir kültür, bir hayat tarzı çerçevesinde bütün kudret ve zaafılarıyla merak edip öğrenmek isteyen, bu kitaptan daha iyi bir kaynak bulabileceklerini pek sanmıyorum" [*Şeyhendifinin Rüyasında Türkiye*, (İstanbul, 1998/A), sf. 36].

tirmesiyle açıklayabiliyorum. ‘Vefatının 25. Yılında Sahhaf Râif Yelkenci’ye Dâir Düşünceler ve Hâtıralar’ başlıklı yazı, ilk sayısı “Sahhaflar Şeyhi Râif [Yelkenci] Efendi’nin aziz hâtırasına adan[an]” *Simurg: Kitap Kokusu* dergisinde yayımlandı.³

Aradan geçen dolu on yılda, muhtelif okumalarla Râif Yelkenci’ye ilişkin topladığım bilgiler ve çeşitli anılardan sızan ışıklarla dışarıdan içeriye, kitaptan insana nüfûz ederek, bu sahhaflar pîrinin kırık dökük de olsa hem sah haf hem de bilgin olarak insanîve entelektüel portresine tekrar eğilmek istedim. Hâtırasını küller altına, fânî vücudunu da toprağın merhametine terk ettiğimiz bu mübarek insanı, unutulmaya açık, silik çizgilerden kurtarmak gayreti bu kitapla somutlaşmış oluyor.

Bu çalışma, târihî sınırları az çok belli bir zaman diliminde [c.1965-c.1990] ve belli bir mekânda [Bâyezid’te, Sahhaflar Çarşısı’nda] iktisâdî zihniyetin dönüşümü üzerine kurgulanmıştır. Bu Çarşı, sah haf ile kitapseverin sâdece tek yönlü, alım ve satıma dayalı bir kitap pazarı değildi. Orası, Osmanlı’dan Cumhuriyet’e intikal etmiş, hayatiyetini sürdürdüğü bir kültür mirasının kalp atışlarının duyulduğu nadir mekânlardan biriydi. Dolayısıyla orada, üzerindeki sis bulutlarının kaldırılması gereken bir Türk kültür târihi vardı. Bilimsel araştırmalarına kaynak bulmak için Çarşı’ya gelenler, kitaplar yanında bir sohbet iklimini de hazır bulurlardı. Aranılan kitabın bulunması kadar kitap peşinde koşanlar, sohbet yoluyla müşküllerini hallederler, bazı hallerde de kitap satanlara bilgilerini aktarır, onları sah haflık yolunda meslekî olarak pişirirlerdi. Bu vasat içerisinde, bilgi alışverişi de yapılır ve ortaya ‘nûr’ yağardı. Bir dönemin Sahhaflar Çarşısı’nda, 1925-1970 arasında havada çarpışan fikirler, hakikat ışığının doğmasına, fakat bu arada ilmî Türkçülerin ayrışmasına sebep olmuştu. Fuad Köprülü ile Abdülaziz Mecdi Tolun’un öğrencilerinin buluştukları, üniversite dışı bir ilim mekânına dönüşen bu Çarşı’da bir sah hafın, Râif Yelkenci’nin Fuad Köprülü’ye

³ Sayı 1, (1999), sf. 6-39. Aynı yazı: A. G. Sayar, *Osmanlı’dan Cumhuriyet’e Portre Dene-meleri*, (İstanbul, 2000), sf. 123-177’de tekrar yayımlandı. Bu vesile ile Beşir Ayvazoglu’nun bu yazı hakkındaki lütufkâr tevcihini de zikretmek isterim: “Ahmed Güner Sayar’ın çiçeği burnunda çıkan ‘Vefatının 25. Yılında Sahhaf Râif Yelkenci’ye Dair Anılar ve Düşünceler’ başlıklı muhalled makalesi... Öğrencilik yıllarında tanıştığı Yelkenci’nin biyografisini de en ufak bilgi kıvrıntılarını bile değerlendirek yazmış” [‘Kitap Kokusu’; ‘Not Defteri’, *Zaman*, (6.XI.1999)]. Osman Nûri Aydın’a göre de bu yazı, “Râif Yelkenci ile ilgili kapsamlı [bir] makale[dir]” [‘Edebiyat Araştırmacısı ve Çevirmen Şerif Hulûsi Kurbanoğlu’, *age.*, sayı 2-3, (2000), sf. 17].

yönelik başlattığı muhalefet, bu ayrışmaya ilk kıvılcımını çaktı ve her şey onun dükkânında başladı. Bu ayrışmada iki isim öne çıktı: Râif Yelkenci ve Abdülbâkî Gölpinarlı. Bu kitapta onların kavgasına yer verildi.

İktisâdî bir zihniyetin dönüşümü ve kültür târihi bu çalışmanın omuğasıdır, genelidir, belki de bütünüdür. Bir de meselenin özeli, Sahhaflar Çarşısı'nın her müdâviminin kendine özgü bir değerlendirmesi vardır. Kendi payıma ben de, bu Çarşı'nın bir vakitler sıkı bir müdâvimi olarak rûhen ve maddeten gıdalandığımı, tahdis-i nimet ederek ifade etmek isterim. Çarşı'ya fakir girdim, zengin çıktım. Fakirliğimi, önce sohbet teşne insanların ikramlarıyla, bilgi dağarcığımı genişleterek aşmaya çalıştım. Nihâyet bir talebeydim, imrendiğim her kitabı alamazdım; ama esnaf, kitap kovalayan talebenin psikiyatristiydi. Düşük fiyata kitap vermek, borçları takside bağlamak ve bunun da takipçisi olmamak olağan hâllerdendi. Kitaba olan susuzluğum, bugün mütevazı bir zenginlikte bir şahıs kitaplığına dönüştü. Esnaf, ayrıca satın aldıkları kitaplıklardan çıkan gazete kesiklerini, ketebesiz eski yazı hat örnekleri ile karalamaları hediye ederdi. Bunlardan da nasi-bimi aldım. Dahası, onların kollamaları sonucu ketebesi olan bazı enfes hat örneklerine cüz'i ödemelerle kavuştum. Esnaftan ve kitap âşıklarından güzel insanlar tanıdım, onlardan dost edindim. Bu da bir başka cepheden, fakirliğimi zenginliğe dönüştürdü. Bu vesile ile yetiştiğim dünün kitapçı esnafını hayırla ve rahmetle anarım. Gönül pazarıma düşen iki İbrâhim'in, Manav ve Derbeder'in aile üyelerinden biri oldum. Beni kardeşlerinin arasına kattılar. Onların isimlerini şükran duygularıyla zikretmek benim için ailevî bir borçtur.

Okuyucuyu Râif Yelkenci ile baş başa bırakmadan önce, bu önsözü teşekkür borçlu olduğum zevatın isimlerini zikrederek tamamlamak isterim. Râif Yelkenci'nin el yazısı ile ticari mührünü, Yusuf Cemil Ararat'ın risâlesinin kapak resmini temin eden değerli öğrencim Yusuf Çağlar'a, çeşitli resim ve bilgiler sunan, Râif Efendi'nin âile makberesinin fotoğrafını temin eden ve yaptığı bir söyleşiyi bu çalışmamızda kullanmama izin veren Müslim Yılmaz'a, Râif Yelkenci'nin Hakkı Târik Us'u anlatan yazısını temin eden Dursun Gürlek'e de teşekkür borçluyum. Râif Yelkenci'nin torunu Hâlise Alkan'a da dedesi ile alâkalı bir söyleşi ile arşivinden aktardığı bilgiler ve resimler için de şükranlarımı sunmak isterim. Metni okuyup, tashihe yardımcı olan değerli akademisyen dostlarıma da ayrıca müteşekkirim.

II. BASKIYA ÖNSÖZ

SAHHAF RÂİF YELKENCİ üzerine yapılan bu kitap çalışması, özü itibariyle iktisâdî düzlemde özgün bir alışveriş merkezinin, belli bir zemin ve belli bir zamanda, anti-madde iktisat zihniyetiyle yoğrulmuş insan birlikteliğinin hikâyesidir. İstanbul, Bayezid'te, 1952–1980 yılları arasında, Sahhaflar Çarşısı'nda olması gereken alım-satımı tayin eden maddî ölçütlerin dışında bir hayat yaşanmıştı. Orası, kayıttan azade bir mekândı, belki bir okuldu, belki bir sohbet meclisiydi ama hepsinin içinde ve üstünde kalıcı dostlukların yeşerdiği bir gönül pazarı idi. Ekonominin hükmettiği çıkar esaslı bir pazar olması gereken bu Çarşı'nın bir benzeri değil Türkiye'de, ihtimal ki yeryüzünde dahi yoktu. *Sahhaf Râif Yelkenci* kitabında, bu Çarşı'nın ekonomi dışındaki yaptırım gücünü tescil ettirmiş irrasyonel çizgileri, bir Osmanlı mirası olarak 1980'lere değin sürdürülmüş olmasının altındaki dünya irdelenmeğe çalışılmıştır. Rasyoneli irrasyonelin gerisinde tutan bu güneşin, ufkumuzu terk etmeden önce nûrundan alıcılar ve satıcılar nasiplerini almışlardır.

Sahhaflar Çarşısı öyle bir pazardı ki, buradaki kitapçı esnafının 'muhibban-ı kütüp' tarafından sevilmesinin en somutlaşmış yüz çizgileri, onlar hakkında yazıya dökülenlerdir. Râif Yelkenci ile Hacı Muzaffer Ozak'ın vefatları için bir kitap tutkununun düşürdüğü tarihlerin eşi benzeri hiçbir pazar esnafı için gerçekleşmemiştir. Aynı şekilde, bazı sahhaf ve kitap tutkunlarının vefatları üzerine kaleme alınmış nekroloji yazıları, ansiklopedi maddeleri, makaleler, söyleşiler ve bizatihi 'muhibban-ı kütüb'ten ölen biri için dostlarının yazdıkları, kitaplarda kendilerine hasbî olarak yardım elini uzatan sahhafa ödenen şükran borçları, bunların her biri birer vefa gös-

tergesiydi ve sadece bu Çarşı'ya ait adetlerdendi. Bazı zevâtın anılarına 3-5 satır içerisine sıkıştırdıkları gözlemleri yanında, romanlara, şiirlere yansıyanlara da bakılacak olursa bir kez daha yineleyecek olursak, hiçbir çarşının, hiçbir alışveriş merkezinin esamesinin Sahhaflar Çarşısı'nın yanında okunamadığını görürüz. Çünkü bu Çarşı, mekanistik bir alım-satım alanı değildi. Bu Çarşı, gerçekten de bir 'Gönül Pazarı' idi.

Yukarıda sergilenen satırların ayrıntılı hikâyesi, 2012 yılında çıkan bu kitabın yeni bulunan malzemenin aydınlığında, genişletilmiş bir baskıyla okurlara ulaşıyor. İlk baskı için kitap tahlil yazısı kaleme almış olanlara teşekkürü bir borç bilirim. Bu vesile ile, Beşir Ayvazoğlu'na bu kitap için kaleme aldığı tahlil yazısının bu baskıda ekler kısmında yer alması için verdiği izinden dolayı kendisin teşekkürü bir borç bilirim. Öte yandan, Râif Yelkenci kitap çalışmamın Ayvazoğlu'nun *Ateş Denizi* (İstanbul, 2013) başlıklı romanına saldırdığı ışıktan dolayı da memnuniyetimi ayrıca ifade etmek isterim. Profesör İsmail Kara'ya da lütufkâr ifadelerle donattığı mektubu için müteşekkirim [bk. EK. III]. Bu baskının Ötüken Neşriyat arasında çıkmasını gerçekleştiren yöneticilerine, hususiyle Ertuğrul Alpay ve Kadir Yılmaz'a da teşekkür ederim.

19 Ocak 2016

Göztepe